Motion

1978/79:2272

av Ivan Svanström

med anledning av propositionen 1978/79:143 om barn och kultur

I propositionen 1978/79:143 om barn och kultur presenteras riktlinjer för arbetet med att förbättra barnens kulturella villkor.

Med hänvisning till centerns kommittémotion med anledning av propositionen vill jag särskilt understryka att barnens liksom de vuxnas kulturella verksamhet skall ha en förankring i närmiljö och i vardagsliv.

Att stödja människornas egna kulturella aktiviteter är angeläget såväl för vuxna som för barn. Sådan egenaktivitet är en nyttig motvikt till det passiva kulturmottagandet. Det är enligt min mening angeläget att de flesta människorna bringas till insikt om att de själva kan visa kulturell aktivitet.

Sådan personlig kulturutövning kallas ibland för amatörism och ses ofta med nedlåtande blickar från de professionaliserade kulturutövarna. Detta synsätt är till skada för kulturupplevelsens bredd och förankringen hos folk i allmänhet.

Jag skall i fortsättningen endast ge synpunkter på den del av kulturupplevelsen som hör samman med det arbete som hembygdsrörelsen representerar. Normalt betraktas hembygdsrörelsen enbart som förkämpe för bevarandekulturen. Det är riktigt att bevarandet av traditioner och föremål från gången tid är en mycket viktig del av hembygdsrörelsens arbete, kanske rent av den viktigaste delen nu och i framtiden. Emellertid är den moderna hembygdsrörelsen även i hög grad inriktad på miljövård, naturvård, landskapsvård, planeringsarbete och dokumentation av nuet. I strävan att nå barn och ungdom med sitt kulturarbete och levandegöra vårt kulturarv för den uppväxande generationen måste alla goda krafter hjälpa till. I propositionen noteras endast museernas roll i sammanhanget, och det föreslås ökade bidrag till några centralmuseer för vidgad barnverksamhet. Detta kan på sitt sätt vara beaktansvärt, men effekten förefaller att bli begränsad till huvudstaden. För att snabbt nå ut till hela landet och därvid inte bara till länsmuseernas centralorter borde man i stället stimulera hembygdsrörelsen att med huvudsakligast frivilliga ideella krafters hjälp förmedla kulturell direktkontakt mellan hembygdsgårdar och barn i skola eller fritidsgrupper.

Hos de lokalt verksamma hembygdsföreningarna förekommer redan ett visst "utbud" av aktiviteter till barnen i samhället. Det är mycket vanligt att skolklasser kommer till hembygdsgården för att se och känna på verktyg och andra bruksföremål som en gång använts i bygden. Föremål från hembygdsgården disponeras ibland i skolorna.

Riksförbundet för hembygdsvård har utarbetat en småskrift. Det rika

kulturlandskapet, vilken delas ut till besökande barn och unga. Med den vill hembygdsrörelsen peka på att vi "klampar omkring" på en del av Sveriges historia. Därmed riktas barnens uppmärksamhet mot den levande naturen och dess beroende av människornas påverkan.

Det händer också relativt ofta att någon från hembygdsföreningen kommer till skolan för att berätta – och bjuda in till besök på hembygdsgården och deltagande i naturstigar och andra exkursioner.

Föremål från hembygdsgårdens samlingar kan lånas till skolan och finnas där i montrar. Det går då att göra en liten temautställning kring något som passar undervisningen vid en viss tid.

Hembygdsrörelsen med sina 1 365 hembygdsföreningar ("utposter") relativt jämnt spridda över landet torde vara bland det mest decentraliserade vi nu har i vårt land. De flesta av dessa föreningar har som en av sina uppgifter att driva lokalhistorisk verksamhet med insamlande av föremål och dokument. De lokala hembygdsföreningarna har stora resurser att hjälpa till med det första steget i de ungas "medvetandetrappa" – den som sedan skall leda vidare till en mera allmän förståelse för vårt samhälle och dess historiska bakgrund nationellt och internationellt.

I hembygdsrörelsens målsättning är den museala verksamheten en del i ett relativt allomfattande samhällsprogram. Det är inte bara de gamla föremålen och kännedomen om dem som betyder så mycket. Vårt landskap – kulturlandskapet – förändras ständigt av olika anledningar, och de unga behöver insikt om bevarande – och nyttjandeproblematik i det sammanhanget. Detsamma gäller byggnaderna i stad och på landsbygd. Till allt detta skall läggas den enskilda människans upplevelser i olika sammanhang, vilka man kan dokumentera med hjälp av bandspelare, penna och kamera.

I hela denna verksamhet är barnet en viktig länk i kedjan av människor, barn, yrkesverksamma och pensionärer. Barnet är mottagare av kunskap och impulser men kan också ge de vuxna många kulturupplevelser genom sina frågor och reflexioner.

Hembygdsrörelsen centralt och i de lokala organisationerna är i dag inriktad på ett arbete i den samhälleliga gemenskapen. Rörelsen går framåt, nya aktiviteter rapporteras ständigt. Riksorganisationen är väl informerad om vad som sker. Vi ser det som viktigt att de lokala föreningarna har möjlighet till en styrningsfri verksamhet. Riksorganisationen försöker i första hand leva sig in i rörelsen genom ett aktivt lyssnande, men behovet av "hjälp" från riksförbundet kommer allt oftare fram under hand och vid sammandragningar av medlemmar. Därför skulle en förmedling av statligt stimulansstöd för barnverksamhet genom Riksförbundet för hembygdsvård ut till de lokala hembygdsföreningarna kunna medföra snabba och föga kostnadskrävande resultat.

Verksamheten torde därvid på många håll få en "barnvänlig" inriktning.

Det förekommer redan samverkan med skolor, med ungdomsorganisatio-

ner (4H, Svenska ungdomsringen) och med den kommunala myndighet som har hand om ungdomsverksamheten. Denna samverkan skulle kunna utbyggas ytterligare.

Ett mera målmedvetet utbud i barnkulturens tjänst skulle exempelvis kunna omfatta:

Riksförbundet	Utarbetande av studiematerial (pågår delvis inför SIA). Kursverksamhet för länsinstruktörer, vilka i sin tur arbetar vidare med lokalföreningarna. Framställning av informationsmaterial.
Länsförbund	Ordnar kurser för lokala instruktörer. Medverkar med information till olika länsmyndigheter och länsförbund.
Lokal hembygdsförening	Ordnar temautställningar i hembygdsgård, skola eller bibliotek. Tar emot besök vid hembygdsgården (där det också kan vara lämpligt med temautställningar). Sprider riksförbundets skrifter med information. Utarbetar informationsskrifter om bygden och delar ut dessa. Håller "lektioner" i skolan. Ordnar "promenader" (inte nödvändigtvis enbart för barn) vilka ger en inblick om bygdens landskaps- och byggnadsvärden ur kulturhistorisk synpunkt. Ordnar intervjustunder med "dubbelriktat" mål (man har så mycket att ge varandra, gamla och unga).

För att omedelbart kunna påbörja försöksverksamhet i enlighet med vad som skisserats i denna motion bör ett extra anslag tilldelas Riksförbundet för hembygdsvård. Försöksverksamheten kan årsvis redovisas exempelvis till statens kulturråd. Ett mindre belopp på 100 000 kr. är måhända tillräckligt det första året, men om verksamheten ger gott resultat, främst till följd av frivilliga insatser av ideell art, bör anslagsgivningen kunna öka under kommande år.

Med hänvisning till det anförda föreslås

att riksdagen beslutar att utöver vad som föreslagits i budgetpropositionen anvisa ytterligare 100 000 kr. till Riksförbundet för hembygdsvård att inom hembygdsrörelsen användas för stimulansåtgärder i kulturarbete med barn.

Stockholm den 26 mars 1979

IVAN SVANSTRÖM (c)